Då jag blev mina muskler

NÅGRA REFLEKTIONER

I Simone de Beauvoirs* Det andra könet *(1949) dyker det ibland upp exempel på vad det kan innebära att ta sig an världen via sina muskler; frånvaro av denna möjlighet är kännetecknande för det andra könets stympade vara.

Med ”det andra könet” menar de Beauvoir kvinnor, men i en bemärkelse som inte skall förstås som essentialistisk eller konstruktivistisk, utan existentiell. *Det andra könet blir människa* i en värld som inte tillhör henne. Detta främlingskap upprätthålls och förstärks av utestängande patriarkala sociala praktiker, förväntningar och kulturella myter och fantasier som idealiserar mannen. Mannen är upptäckaren, han tar sig an världen fysiskt och intellektuellt eftersom han *kan*.

Det är tydligt att de Beauvoir i musklerna ser en existentiell möjlighet: att bli en människa som tar världen i besittning har också en fysisk aspekt.

Det är inte helt otippat att det är i fysiska och intellektuella verksamheter som de Beauvoir ser en utväg, transcendens, ur den stympade tillvaron som den andra. Lösningen är inte att efterapa män, snarare att ta världen i besittning utan skam och utan avstånd. Betoningen på de fysiska aspekterna, att så att säga bli sina muskler och mäta sin styrka mot en annan, som också mäter sin styrka, är återkommande i *Det andra könet*. I kapitlet ”Den lesbiska kvinnan” diskuterar hon idrottare som exempel på människor som i och med att de lärt sig vara sina muskler också har en avslappnad inställning till sina eventuellt samkönade begär. På andra ställen talar hon

varmt för fysiska aktiviteter som slagsmål, armbrytning och att klättra i träd: de Beauvoir påpekar att känslan av underlägsenhet hos den som iakttar trädklättrarna manifesteras i att hen inte klättrar.

Det är tydligt att de Beauvoir i musklerna ser en existentiell möjlighet: att bli en människa som tar världen i besittning har också en fysisk aspekt. Då kroppen inte längre är ett objekt för bedömning, andras genom den egna, då kroppen är mer än bara en projektionsyta som råkar inhysa en själ – då man är sin kropp är man helt enkelt inte längre *annan, man är inte berövad en värld.* Att vara sin kropp och sina muskler ges hos de Beauvoir en existentiell, men samtidigt en politisk betydelse som är radikal. Hon skriver att ”… ett uppror som inte får utlopp via musklerna förblir imaginärt”.

Min värld hade förminskats, stympats, och jag hade svårt att kalla den min.

Vid en första läsning kan vurmandet för att klättra i träd och idrott kännas aningen förvånande. Det är inte direkt intellektuella aktiviteter, men det är verksamheter som hon betonar eftersom *det andra könets* tillblivande sker genom ett avstånd till dessa verksamheter. Ibland har också jag förhållit mig roat till de Beauvoirs tilltro till den existentiella potential hon ser i att ta sig an världen fysiskt, med sin kropp, genom att bli sina muskler. Då har man enligt de Beauvoir en möjlighet att bli något annat än *det andra könet*, man är levande och handlande och kanske fri. Vilka meningsdimensioner är det som borde öppna sig om jag börjar brottas med mina vänner och med en oförställd upptäckarglädje tar mig an första bästa klätterträd? I mina mörkaste cyniska stunder känns de Beauvoirs reflektioner som en nutida självhjälpsexperts. *Carpe diem* – klättra upp i ett träd. Jag har inte lust att klättra i träd eller genom armbrytning mäta mina krafter mot andras, men betyder detta att jag stympar min egen tillvaro?

På senare tid har jag märkt att jag återkommer till de Beauvoirs tankar om att bli sina muskler. Antagligen för att det är vad jag, sedan ett antal år tillbaka *blir* flera kvällar i veckan i en gymnastiksal i en förort till Åbo. Jag spelar roller derby – en kontaktsport på rullskridskor där spelarna tacklar varandra i en kamp om poäng. Om någon för 10 år sen siat om att jag skulle ägna mig åt en sådan atletisk tillvaro, hade jag nog gapskrattat – fysiska aktiviteter var *inte* min grej. Mitt liv var så fjärmat från kroppsliga aktiviteter, att jag ibland betvivlade min förmåga att svettas. Jag hade svårt att ta de Beauvoirs tankar om att ta sig an världen fysiskt på allvar. Nu kan jag inte tänka mig ett liv utan svett, min egen, och min egen med andras. Ny svett som blandas med gammal ingrodd svett. En annans fräna lukt som har fastnat på mina skuldror – helt klart inte *min*, som jag nu lärt mig känna igen. Och förvåningen över hur mycket jag verkligen kan lukta – ett faktum som konstateras de gånger barnen ber mig köra med öppna fönster på väg hem från träningen. Troligtvis har jag svårt att helt avvisa de Beauvoir eftersom jag har hittat ett sammanhang där jag blir muskler, och för att jag har svårt att föreställa mig en annan tillvaro än denna. Jag anar att hon försöker formulera något som blivit viktigt också för mig: då jag med mina muskler tar mig an världen förändras också jag, min värld har blivit större.

Det kan hända att roller derby behöver introduceras. Roller derby är en fullkontaktsport och därför en extremt fysisk gren som kräver uthållighet, snabbhet och styrka. Alla spelare har rullskridskor, hjälm, tandskydd, knäskydd, handledsskydd och vristskydd. Det är ett komplicerat spel, eftersom båda lagen både försvarar och anfaller, ibland samtidigt, och det finns många regler. Spelarna är i konstant rörelse i samma riktning på en oval bana och med varsin poänggörare, en jammer. Derby är kroppar i rörelser, kroppar som har kontakt med varandra, som blockerar och tacklar varandra, kroppar som försöker bryta igenom väggar av kroppar som hindrar deras framfart. Effekten av kropparnas kollision är alltså beroende av både massa och hastighet i kombination med strategier för anfall och försvar. Spelet kompliceras av att bägge lag har varsin jammer, som samtidigt och för brinnkära livet gör allt de kan för att samla så många poäng som möjligt. Jammern får poäng då hen tar sig förbi en av motståndarlagets spelare, och det gäller att komma förbi så många motståndare som möjligt. I högst två minuter samlar jammern poäng genom att åka runt banan i så många omgångar som möjligt och kämpa sig förbi motståndarlagets spelare som försöker blockera och tackla jammern. Efter denna omgång, detta jam, är det en halvminutspaus innan jammern och kedjan byts ut mot, förhoppningsvis, pigga spelare. Och allt börjar om igen. En match spelas i 2 x 30 min.

Jag är en jammer. Det är något av det bästa jag vet, att med min kropp bryta igenom väggar av andra kroppar, att med blodsmak från lungorna pressa min kropps gränser till dimensioner jag inte trodde existerade. Efter en hård träning eller en bra match känner jag mig oftast helt tom. Tom på tankar, oro och ångest känner jag att jag äger världen och att jag är redo att dö – att allt, om än bara för några minuter, är fullbordat och att jag utan bitterhet och förtvivlan kan släppa taget om allt som är mig kärt. Men det var knappast enbart denna meditativa aspekt de Beauvoir hade i åtanke.

När jag i blommiga nätstrumpbyxor bestämde mig för att pröva på derby var jag inte ute efter en sport. Jag var inte ute efter att börja träna flera gånger i veckan, jag var nöjd med långa icke-pulsförhöjande promenader. Men jag hade fått höra att roller derby i Åbo var så mycket annat – att det var ett feministiskt sammanhang, att laget förde en öppet queer och anti-rasistisk politik. De politiska aspekterna lockade, sporten var (då) en bisak. Det var hösten 2012 jag för första gången snörde på mig ett par rullskridskor. Jag var 30 år och mamma till en 3-åring. Att säga att jag var olycklig är kanske inte helt sant, men jag minns att jag upplevde mamma-identiteten som trång och att jag längtade efter sammanhang där jag kunde vara något annat än, i första hand, *mamma.* Min värld hade krympt i många olika bemärkelser och utan någon klar anledning. De tidigare sociala sammanhangen, som ofta var knutna till mysiga barer, var lagda på is för obestämd framtid. Jag minns mig också som självmedveten och ängslig, en skörhet som blev mer uthärdlig genom att t.ex. hitta trygghet i könsroller jag egentligen föraktade. Jag hade körkort, men ville inte längre köra bil. Jag tänkte ibland med sorg på mina barndomssomrar då jag utan tvivel kunde dyka från tre meters höjd och att jag *aldrig i livet* kunde göra något liknande igen. Min värld hade förminskats, stympats, och jag hade svårt att kalla den *min*.

Idag, snart 7 år senare, har nätstrumpbyxorna bytts ut mot ändamålsenliga träningskläder (som andas på ett annat sätt än nätstrumpbyxor). Jag har muskler, är stark, snabb och uthållig. Jag har skadat mig och genomgått två operationer. En lös led i tummen har skickligt knutits ihop, en bruten vrist har reparerats med en metallplatta och fem skruvar: den fyller sin funktion även om den inte är lika böjlig som förut. Jag har lärt mig att min kropp kan gå sönder, men att den också oftast kan återställas och läka. Men jag har också lärt mig att kombinationen av massa, fart och kroppar är farlig och att vissa skador ger men för livet. Jag är med i ett roller derby-lag som spelar i den nationella FM-serien, men som också årligen spelar i andra europeiska länder. Under spelsäsongen reser jag en del och som andra frånvarande föräldrar lider jag av att vara borta från mina barn.

Det är svårt att ge en heltäckande begriplighetsbakgrund till varför jag fastnade för roller derby, främst eftersom jag har svårt att se att enbart de politiska aspekterna begripliggör mitt fysiska projekt: jag tror att man kan leva feministiskt också på andra vis. Då jag gräver i min korta, men intensiva, idrottshistoria blir jag inte heller klokare. Min karriär som idrottare hade nått sin höjdpunkt under några få glansår under lågstadietiden. Vintern jag fick nya skidor i julklapp skidade jag konstant av ren och skär glädje och överraskande nog vann jag något slags skolmästerskap. Sommaren som var som gjord för fotboll kammade jag hem pokalen med den aningen individualistiska titeln ”bästa spelare” från distriktets fotbollsskola. Sen var den eran slut. Men känslan av att egna sportsliga framgångar är både möjliga och överraskande har säkerligen levt kvar, om än omedvetet. Identitetsmässigt gav kanske dessa bragder, ett idrottsego från 1992, mig mod att pröva på rullskridskor, för hur svårt kan det egentligen vara? I verkligheten var jag en totalt otränad småbarnsmor med tillhörande kropp, märkt av förlossning, amning och lösgodis. Jag saknade något, och till skillnad från en mängd andra verksamheter jag någon gång behärskat, men alienerats från, kändes roller derby inte omöjligt.

När jag ännu rökte brukade jag ofta röka då jag hade bråttom, t.ex. då jag småsprang med diverse packning till bussar eller tåg. Det kändes som om lungorna höll på att spricka. Då jag var mitt uppe i det slogs jag ibland av hur vansinnigt det jag höll på med var. Nu tänker jag att jag kanske ville känna min, om än otränade, kropps gränser. Hur mycket kunde jag tåla innan jag måste ge mig; kollapsa raklång i ett dike medan tåget, eller bussen, avgick utan mig? Man kan testa sin kropps gränser på så många olika sätt. Jag tror att jag har ett personligt existentiellt behov av att ibland känna, utmana och förflytta mina egna gränser, kroppsligt och tankemässigt. Men då jag började med roller derby hade jag också andra minnen i bagaget, minnen av att ha varit totalt främmande för min kropp, och tappat fästet. Jag var 27 år då jag födde mitt första barn. Jag hade förlitat mig på kroppen, naturen och någon slags urkraft som den borde besitta, men som aldrig infann sig. Under ett dygn av förlossning hade min kropps gränser överskridits och upplösts. Jag var matt och annanstans. Kroppen hade svikit mig och mentalt tog jag till, för mig, välbekanta strategier – total alienation, kroppen är inte jag. I sjukhusrapporten läser jag att mitt barn revs ut med sugkopp och tre hårda ryck.

Jag fattade ett beslut om att aldrig självmant utsätta mig för en liknande situation igen. Den totala alienationen inför den egna kroppen, att inte klara av att följa den, också genom smärtan, *gör* i någon bemärkelse, om än för stunden, livet meningslöst. Som trauma kan detta kroppsliga minne bidra till att jag i en existentiell bemärkelse fastnade för en sport där jag konstant måste *vara* min kropp genom smärta, adrenalin, fart, misslyckanden och glädje. Jag känner en oerhörd tacksamhet över att kroppen håller och kan, fast jag faller och blir trött och fast jag har oddsen emot mig – åldern och ett ibland hektiskt familjeliv.

Jag vet att alla som spelar roller derby inte förhåller sig till sportens existentiella dimensioner på samma sätt som jag. Detta är min personliga historia om den värld som sporten öppnat för mig. Då de Beauvoir betonar betydelsen av att ta sig an världen med sina muskler, ska man inte fästa allt för stor uppmärksamhet vid det som kan tyckas vara en idealisering av fysiska aktiviteter. Jag vill fokusera på den könade destruktivitet som de Beauvoir vill skapa en utväg från – reaktionerna i den andras vara är neurotiska och frustrationen får därför en självdestruktiv karaktär. I detta vara blir lätt olika former av att finna tröst och bedövning substitut för meningsdimensioner, för att orka: lösgodiset tynger den kropp som ändå inte är på väg någonstans. Då en frustrerad småbarnsmamma *blir* idrottare är det en reaktion som bryter med det neurotiska varats grammatik och skapar ett existentiellt andningshål, ett försök till att nyfiket vidga världen för att ärligt kunna kalla den *egen*. Då man tar sig an världen med sin kropp blir lösgodis först och främst *energi* och *bränsle*. För mig personligen var roller derby antagligen viktigt för att jag skulle våga köra bil igen: hur skulle jag annars ta mig till träningarna? Kanske jag någon dag blir sugen på 50-talsaktiviteter som trädklättring och armbrytning, men i väntan på andra existentiella infall tänker jag spela roller derby så länge det känns meningsfullt och så länge kroppen håller.

***Sara Nyman** är filosof*